

JAN BLATON

(WSPOMNIENIE POŚMIERTNE)

Jan Blaton urodził się 16.V.1907 r. w Sporyszu w powiecie Żywieckim. Ukończył gimnazjum w Bielsku w r. 1925, po czym zapisał się na Wydział Inżynierii Wodnej i Lądowej na Politechnice Lwowskiej. Po trzech latach przeniósł się na sekcję fizyczną Wydziału Ogólnego Politechniki, gdzie w roku 1931 uzyskał stopień magistra fizyki, a w rok później stopień doktora nauk fizycznych. Rok akademicki 1932/33 spędził na studiach za granicą, pracując z początku u Sommerfelda w Monachium, a po przewrocie hitlerowskim u Wentzla w Zurychu; w czasie tym był stypendystą Funduszu Kultury Narodowej.

Po powrocie do kraju w r. 1933 objął w Wilnie stanowisko asystenta przy katedrze fizyki teoretycznej. W roku 1934 w wyniku przewodu habilitacyjnego uzyskał tytuł docenta fizyki teoretycznej. W roku 1935 wykładał fizykę teoretyczną na Uniwersytecie Wileńskim.

W latach 1936 — 1939, aż do wybuchu wojny, zajmował ś.p. Jan Blaton stanowisko dyrektora Państwowego Instytutu Meteorologicznego. Kierując tą instytucją przyczynił się bardzo wydatnie do podniesienia poziomu naukowego pomiarów meteorologicznych w Polsce.

W czasie okupacji brał udział w potajemnych wykładach uniwersyteckich w Warszawie, prowadząc kurs mechaniki teoretycznej i fizyki matematycznej. Od października 1944 objął stanowisko profesora w nowopowstałym uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, gdzie z całym zapałem oddał się sprawom organizacyjnym, biorąc udział w najrozmaitszych komisjach, pisząc memoriały do władz, układając projekty, zajmując się przydziałami dla profesorów i stypendiami dla studentów. Na Uniwersytecie M. C. S. prowadził w roku akademickim 1944/45 wykłady fizyki ogólnej, potem — przez rok 1 wykłady fizyki teoretycznej. W roku 1946 został powołany do Uniwersytetu Jagiellońskiego na katedrę mechaniki teoretycznej; nie zerwał jednak stosunków z naszym uniwersytetem, dojeżdżając na wykłady mechaniki kwantowej.

Ś.p. Profesor Jan Blaton zasłużył się wielce Zakładowi Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu M. C. S., jako założyciel pracowni ćwiczeń i twórca warsztatu mechaniki precyzyjnej. Choć nie był eksperymentatorem rozumiał, że bez warsztatu mechanicznego niemożliwy jest roz-

wój laboratorium fizycznego ani pod względem naukowym, ani pod względem dydaktycznym.

Podajemy niżej spis prac naukowych Zmarłego. Rozprawę, oznaczoną Nr 13, Zmarły przed śmiercią przygotowywał właśnie do druku; nie została ona jeszcze nigdzie ogłoszona. Rozprawy ogłoszone w „Biuletynie Towarzystwa Geofizyków“ powstały w związku z zagadnieniami z dziedziny fizyki ziemi, które nasunęły się ś.p. Janowi Blatonowi, gdy kierował pracami Państwowego Instytutu Meteorologicznego. Pozostałe rozprawy wiążą się pośrednio lub bezpośrednio z mechaniką atomu; dotyczyły one aktualnych zagadnień nauki. Ogłaszane z reguły w czasopismach o światowym zasięgu dawały dowód żywotności polskiej myśli naukowej.

Los chciał, że ten uczyony, który umiał wznieść się na szczyty wiedzy, który mając lat 41 był w pełni sił twórczych i odsłaniał młodzieży szerokie horyzonty nauki, w dniu 17.V.1948 r. padł ofiarą nieszczęśliwego wypadku w Tatrach.

Śmierć Jego była tragicznym wydarzeniem nie tylko dla Rodziny, lecz również dla kultury polskiej. Nie łatwo przeboleć tę stratę, tym bardziej — że przyszła w okresie odbudowy i rozbudowy nauki w Polsce po okrutnej wojnie, tym bardziej — że straciliśmy w Zmarłym nie tylko uczonego wielkiej miary, lecz również zacnego, serdecznego kolegę.

WYKAZ PRAC NAUKOWYCH Ś. P. JANA BLATONA.

1. Über die Intensitäten der Multipollinien in der Balmerserie (Zeitschrift f. Physik t. 61, str. 263, 1930).
w języku polskim:
O natężeniu linii multipolowych w serii Balmera (Sprawozdania i Prace Polsk. Tow. Fiz. tom V, str. 17).
2. Gibt es eine Doppelstreuung von Lichtquanten? (Zeitschr. f. Physik t. 69, str. 836, 1931).
3. Über die Richtungsquantelung der Atome durch eine Lichtwelle. (Bulletin Int. Acad. Polonaise Sc. L. (A), 1931, str. 599).
4. Über die Dispersion d. Lichtes in der Umgebung von Quadrupollinien. (Zeitschr. f. Physik t. 74, str. 418, 1932, t. 82, 684, 1933).
5. Die Quadrupolstrahlung (wspólnie z prof. Rubinowiczem). (Ergebnisse d. exakten Naturwissenschaften, t. II, 176, 1932).
6. The Nature of the Forbidden Lines in the Pb I Spectrum (wspólnie z dr Niewodniczańskim). (Physical Review, t. 45, str. 64, 1934).

7. O nateżeniu linii dipolowych magnetycznych (Wilno — 1934);
w języku niemieckim :
Über die Intensitäten magnetischer Dipollinien.
(Zeitschr. f. Physik t. 89, str. 155, 1934).
8. Quaternionen, Semivektoren und Spinoren.
(Zeitschr. f. Physik t. 95, str. 337, 1935).
9. Versuch einer Anwendung des Fermat'schen Prinzips auf
geophysikalische Wellenprobleme („Biuletyn Tow. Geofizyków
w Warszawie“, zes. 14, 1937).
10. Zur Theorie der Multipolstrahlung (Acta Physica Polonica t. VI,
str. 256, 1937).
11. Zur Kinematik und Dynamik nichtstationärer Luftströmungen.
(„Biuletyn Tow. Geofizyków w Warszawie“, zes. 15, 1938).
12. On a geometrical interpretation of energy-momentum con-
servation. 1948, Det. Kgl. Danske Videnskabernes Selskab
Matematisk - Fysiske Meddelelser.
13. Theory of the heavy meson as a compound particle, 1948.

Lublin, w październiku 1948 r.

Stanisław Ziemecki.

